

Dokument nr. 8:11

(1998-99)

Forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Hedstrøm og Terje Knudsen om et bredt sammensatt regjeringsoppnevnt utvalg som skal utrede hele verdikjeden i matvaremarkedet for å få en oversikt over prisforholdene og mulighetene for rimeligere matvarer.

Til Stortinget

1. Bakgrunn

På bakgrunn av de høye matvareprisene er det viktig å få utredet norske matvarepriser. Målet er å få et bilde av prisdannelsen på norske landbruksvarer og muligheten for å gjøre dem mer konkurransedyktige.

2. Innledning

Forslagsstillerne har registrert at interessen for norske matvarepriser er økende i befolkningen. Denne høsten har også mediene fokusert sterkt på temaet. En rekke påstander og ulik dokumentasjon har blitt fremsatt fra forskjellig hold i håp om å bevise hvem det er i verdikjeden som tar seg godt betalt. Sammenligningen med andre land har særlig gått på det øvrige Europa, men først og fremst Danmark og Sverige. Dokumenterte prisforskjeller har indirekte vært god markedsføring for en blomstrende grensehandel. Dette taper alle i verdikjeden på rent økonomisk.

3. Situasjonsbeskrivelse

Forslagsstillerne mener det er viktig å fremskaffe et mer troverdig virkelighetsbilde gjennom seriøs informasjon. Dette mangler idag. Forklaringen er blant annet ulik dokumentasjon, ulike holdninger og ulike mål for aktørenes virksomhet. Resultatet er at forbrukerinteressene blir skadelidende.

Det foreligger i dag flere undersøkelser av strukturen i dagligvarehandelen. Forslagsstillerne vil nevne Econ senter for økonomisk analyse, «Konkurranse, avhengighet og makt; perspektiv på norsk dagligvaresektor» - Econ rapport 68/96 og FAFO, «Kjedemakt mot industrimakt,» - FAFO-rapport 197, 1996. Det disse undersøkelsene viser er at utviklingen i dagligvarebransjen har vært igjennom en rasjonaliserings- og omstillingsprosess som har skapt

positive effekter for forbrukerne. Utviklingen har pågått i en situasjon med sterk konkurranse mellom aktørene i dagligvarehandelen. Begge rapportene påpeker samtidig at denne konkurransen ikke har vært tilstede i den landbruksbaserte produksjons- og leverandørsiden.

Undersøkelser som er foretatt hittil har stort sett hatt fokus bare på en del av verdikjeden og ofte er dokumentasjonen gjort på oppdrag for enkelte deler av bransjen. Dette har bidratt til en uryddig debatt om norske matvarepriser. Et bredt sammensatt regjeringsoppnevnt utvalg som grundig undersøker hele verdikjeden vil ha betydelig troverdighet. Resultatene av en utredning kan gi et viktig grunnlag for beslutningstakere i den hensikt å øke mulighetene for lavere matvarepriser.

Forslagsstillerne mener følgende spørsmål må prioriteres i utredningen:

- a) Hvorfor er enkelte norske landbruksvarer så kostbare?
- b) Hvor stor del av prisen til forbruker representerer de ulike deler av verdikjeden?
- c) Hvilke deler av verdikjeden er mer kostbar i Norge enn i andre land?
- d) Hvor konkurransedyktige er de ulike produkter sammenlignet med andre land?

Forslagsstillerne vil peke på betydningen av å analysere og kartlegge marginene på de forskjellige ledd i matvarekjeden. Med margin menes forskjellen i innkjøpspris og utsalgspris for en gitt vare. Ifølge Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) har det blitt gjort relativt lite arbeid på dette feltet. Det er sannsynligvis et omfattende arbeid som må utføres før dette kan synliggjøres. Undersøkelsen bør også gå ned på mikronivå og følge enkelte produkter fra vugge til grav. Et opplegg som tar mål av

seg til å følge et antall norskproduserte varer fra bonde til forbruker vil gi en del udiskuterbare data.

Produktene bør velges ut med tanke på at tilsvarende produkter produseres i utlandet. Studiet bør derfor legges opp slik at det samles inn tilsvarende data fra to til tre referanseland som sammenligningsgrunnlag.

Forslagsstillerne vil videre fokusere på andre viktige problemstillinger:

1) Dumping av norske landbruksvarer i utlandet.

Over 7000 tonn norske landbruksvarer ble ifjor dumpet i utlandet. Dette er resultatet av en overskuddsproduksjon. Produsenten og industrien må enten dumpe varen i utlandet eller gjemme den bort på et overskuddslager for å opprettholde en høy pris på varen på det norske markedet. F.eks ble 6000 tonn norsk svinekjøtt dumpet i utlandet for ca. kr. 10,- pr. kilo for å opprettholde en høy pris i Norge.

Overskuddseksport av norsk råvare til dumpingpriser er ikke egnet til å gi norsk landbruksindustri tillit i markedet. Det nytter ikke å overbevise Kari og Ola om at det er fornuftig å selge svinekjøtt til utlandet til kr. 10,- pr. kilo når den norske forbrukeren må betale det mangedobbelte. Forbrukerne har også opplevet å finne norske produkter på den andre siden av Kjølen til en pris langt under det varen koster i norske butikkhyller.

2) Grensehandelen.

Dumpingen bør være en god indikator på behovet for å se på strukturen i norsk landbruksproduksjon. Grensehandelen er en annen indikator. Grensehandelen til Sverige og Danmark har øket jevnt og trutt siden Norge sa nei til EU for snart fire år siden. Langs grensen til Sverige ligger nedlagte butikker og tapte markedsandeler for år fremover. Folk drar stadig lenger for å kunne handle i Sverige og Danmark, og

handlekurven blir større. HSH anslår at nordmenn vil legge igjen ca. 6,5 mrd. kroner i Sverige i 1998.

Samtidig øker den ulovlige importen av mat. Enkelte varer dukker opp som ordinære varer i prissammenligninger mellom aktørene i markedet. Opprinnelse er vanskelig å dokumentere. Grensehandelen og ulovlig import er uakseptabelt for de som ønsker et samarbeid om å opprettholde et norsk jordbruk og en effektiv næringsmiddelindustri i framtiden. Samtidig er dette en utvikling som er så å si umulig å reversere dersom ikke de norske prisene på matvarer, samt alkohol og tobakksvarer går ned.

4. Konklusjon - forslag

Forslagsstillerne mener det foreligger et sterkt behov for å få frem et bilde av prisdannelsen på landbruksvarer og få vurdert muligheten for å gjøre dem konkurransedyktige. Et bredt sammensatte regjeringsoppnevnt utvalg som grundig undersøker hele verdikjeden for landbruksprodukter vil kunne fremskaffe verdifull informasjon. Resultatene av en utredning kan gi et viktig grunnlag for beslutningstakere i den hensikt å øke mulighetene for lavere matvarepriser.

Forslag

Forslagsstillerne fremmer på denne bakgrunn følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen oppnevne et bredt sammensatt utvalg som skal utrede hele verdikjeden i matvaremarkedet for å fremskaffe en oversikt over prisforholdene og mulighetene for rimeligere landbruksvarer.

20. november 1998.